

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Полтавський державний медичний університет
Coventry University (Велика Британія)

Universidad de La Rioja (м. Логроньо, Іспанія)

Uniwersytet Rzeszowski (Республіка Польща)

Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir" (м. Бухарест,
Румунія)

Харківський національний медичний університет

Львівський національний медичний університет імені
Данила Галицького

Буковинський державний медичний університет
(м. Чернівці)

Львівський національний університет
природокористування

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

ЗБІРНИК СТАТЕЙ

VII Міжнародної науково-практичної конференції
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИКИ,
ПРОФЕСІЙНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ, ПСИХОЛОГІЇ І
ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ»

24-25 листопада 2022 року

Полтава
2022

Збірник статей
VII Міжнародної науково-практичної
конференції
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВІСТИКИ,
ПРОФЕСІЙНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ,
ПСИХОЛОГІЇ І ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ»
Полтава
2022

PROCEEDINGS
of the 7th International Conference
“TOPICAL ISSUES OF LINGUISTICS,
PROFESSIONAL LINGUODIDACTICS,
PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY OF HIGHER
EDUCATION”
Poltava, Ukraine
2022

ББК 74.58+81.2

УДК 378.6

ISBN 978-617-7915-81-1

Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи: збірник статей VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 24-25 листопада 2022 р.). Полтава : Вид-во “Астрая”, 2022. 275 с.

У збірнику представлено статті вітчизняних і зарубіжних науковців, в яких висвітлюються різноманітні проблеми сучасної лінгвістики, психології та педагогіки вищої школи, зокрема, медичної.

Для керівників і науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, магістрантів, аспірантів, докторантів, а також усіх, хто цікавиться широким колом теоретичних і практичних питань, пов'язаних зі сферою вищої освіти.

Автори публікацій несуть відповідальність за дотримання авторського права, точність цитування, достовірність наведених фактологічних даних, граматичні та стилістичні помилки.

BBC 74.58+81.2

UDC 378.6

ISBN 978-617-7915-81-1

Topical Issues of Linguistics, Professional Linguodidactics, Psychology and Pedagogy of Higher Education: Proceedings of the 7th International Conference (Poltava, 24-25 November 2022). Poltava : “Astraya”, 2022. 275 p.

The Book of Proceedings presents articles by Ukrainian and foreign scientists, with a focus on various problems of modern linguistics, psychology and pedagogy of higher education, in particular, medical education.

The Book is intended for administrative authorities and academic staff of higher education institutions, master students, postgraduate students, postdoctoral students, as well as everyone who is interested in a wide range of theoretical and practical issues related to the field of higher education.

The authors of the publications are responsible for the copyright observance, accuracy of the given factual data, grammatical and stylistic errors.

безпосереднього спілкування у подальшій роботі. Не згадувались під час опиту арабська, іврит, французька, лише раз була вказана китайська та іспанська. Англійська, як і раніше займає лідируюче положення (96,7% опитаних), популярними також є німецька та польська.

Як оптимальну методику набуття навичок спілкування іноземною мовою переважна більшість здобувачів вищої освіти (79% у 2017 та 82% у 2022 році) назвали заняття з репетитором, які повинні бути індивідуальними. Ще краще, якщо репетитор є носієм мови та заняття проводяться за кордоном. Зважаючи на реальні умови респонденти стовідсотково відмітили велике значення регулярної самостійної роботи при оволодінні мовою.

Порівняльний аналіз отриманих даних дозволив зробити певні висновки та внести корективи та доповнення до умовних рекомендації для оптимізації підготовки здобувачів вищої школи як до окремих тем дисципліни, так і професійної підготовки взагалі. Колективом кафедри створений двомовний українсько-англійський навчальний посібник «Травматологія та ортопедія. Питання та відповіді.». Створена та широко поширюється відеотека з актуальних питань предмету, що викладається з подвійним перекладом. Доведено, що доповнення практичного заняття інформацією іноземною мовою не обкрадає, а збагачує наповненість матеріалом та сприяє більшій зацікавленості більшої частини майбутніх лікарів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баклаженко Ю. В., Борбенчук І. М. Латинська мова у медичній та юридичній галузі : Навч.-метод. комплекс дисципліни [Електрон. ресурс] навч. посіб. для студ. спец. 035 «Філологія», освітня програма Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 90 с.
2. Роль самостійної лінгвістичної підготовки майбутнього лікаря як запорука міжнародного визнання / Пелипенко О. В. та ін. *Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів* : матеріали доповідей навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 23 берез. 2017 р. Полтава, 2017. С. 119–120.
3. Соколова С. О., Залізняк Г.М. Особливості сучасної мовної ситуації України у дзеркалі соціології та соціолінгвістики. *Українська мова*. 2018. № 2. С. 3–19.
4. *Medicus nihil aliud est, quam animi consolatio*: комунікативна компетентність лікаря як один з основних критеріїв його професіоналізму / В. М. Ждан, В.М. Дворник, Д.С. Аветіков, О.М. Беляєва. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи* : зб. ст. V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 19–20 листоп. 2020 р. Полтава, 2020. С. 3–13.

УДК: 37.013.73

А.В. Пера-Васильченко, Н.І. Головіна, В.В. Ряднова, І.С. Олефір
Полтавський державний медичний університет, Україна
ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

У статті визначено етику освіти як різновид прикладної етики, обґрунтовано необхідність етичної експертизи реформування системи освіти з метою формування нової парадигми, адекватної сучасним моральним викликам.

Ключові слова: етика, прикладна етика, етика освіти, моральні цінності, освітня парадигма.

The article defines the ethics of education as a type of applied ethics, substantiates the need for an ethical examination of the reform of the education system with the aim of forming a new paradigm adequate to modern moral challenges.

Keywords: ethics, applied ethics, ethics of education, moral values, educational paradigm.

Сучасний стан освіти та перспективи її реформування посіли гідне місце в

межах філософського дискурсу. У працях Андрущенко В.П., Базалука О.О. Клепка С.Ф., Огнев'юка В.О. та ін. розробляються «нові контури, яких набуває освіта в контексті глобалізаційних та інформаційних впливів»[1, с.8]. «Та в конфігурації дискусійного простору стосовно проблем національної освіти, - пише Нападиста В.Г., - зовсім не представлена етика. За нашим переконанням філософія освіти не може зняти потребу розробки етики освіти, котра б, приміром, поклала за мету етичну експертизу освітянських новацій, їхніх наслідків для суспільства в цілому та окремої особи і взагалі спробувала б піддати етичному аналізу систему освіти сьогодення та проектні образи її майбутнього, її зміст та вектор розвитку, а головне, її мету та ціннісне підґрунтя (в залежності від різноманітних вихідних засад філософського обґрунтування)»[3].

Ми розглядаємо етику освіти як різновид прикладної етики, який сформувався у закордонній науці, та в українському науковому просторі ще не заявив про себе як напрямок наукового дослідження ні в етиці, ні в педагогіці. Прикладна етика представляє собою сучасну стадію історичної еволюції практичної філософії. Можна стверджувати, що поточний період в розвитку етики є періодом прикладної етики. Прикладна етика - це область теоретичного знання і практичних розробок у вигляді консультування, експертизи, проектування. Їх предметом є ціннісний зміст конкретних відносин, в які вступають люди, здійснюючи різні види діяльності; етос і етичний режим цих професійна і предметно визначених відносин. Предметом прикладної етики виступають і соціокультурні умови, в яких ця діяльність здійснюється, й ті соціальні інститути, за допомогою яких забезпечується дієвість етичного режиму.

У прикладної етики сильно виражений практичний і нормативний інтерес. Вона спрямована на певні види суспільної практики з метою адаптації до них моральних принципів і вироблення правил, покликаних забезпечити морально відповідальне прийняття політичних і адміністративних рішень і професійну поведінку включених в цю практику людей. Причому «предметом інтересу прикладної етики є не всі види діяльності й практики. У своїх окремих дисциплінарних утіленнях (біоетика, етика бізнесу, екологічна етика та ін.) вона частково здійснює свою роботу щодо таких видів діяльності та практики, з приводу яких не накопичений досвід ціннісно-нормативного осмислення»[2, с.83]. При цьому потрібно зауважити, що предметом прикладної етики є не всі моральні проблеми, а їх особливі різновиди, для яких історично сформована назва «моральні дилеми». Дилеми - це такі проблеми, які не мають простого та однозначного рішення, в яких містяться суперечності, що не піддаються формальному аналізу. Існує два види моральних дилем. Перший, коли людина зобов'язана робити два протилежних вчинки, оскільки обидва вони - правильні. Другий, коли людина одночасно й повинна, й не повинна здійснювати один і той же вчинок.

Отже, прикладна етика є розв'язанням сучасних моральних дилем. Вони не нею породжені, але нею усвідомлюються і вирішуються. Своїми попередніми, ситуаційно-аналітичними, ціннісно-рефлексивними і нормативними розробками прикладна етика покликана компенсувати ці практичні труднощі та обумовлені ними моральні невизначеності. Завдяки їй моральні дилеми стають темами широких громадських дебатів або політичних рухів.

Виникає спокуса ототожнити прикладну етику з професійною, тобто з моральними кодексами певних професій: лікаря, педагога, юриста тощо. Звичайно, тут дається в знаки гранична не строгість, семантична розмитість вживання слова «етика» в публіцистичних і нефілософських спеціальних текстах, яка веде до підміни понять, до ототожнення моралі та етики. Насправді таке ототожнення не коректне, є не тільки спрощеним розумінням змісту і функцій однієї й другої, але й повною відмовою від

постановки й вирішення традиційних для етики філософських проблем.

Зміст професійної етики - це перш за все, вимоги професії, встановлення свого роду внутрішнього стандарту, еталону поведінки професіоналів. Прикладна ж етика виробляє не кодекс, а принципи, які фіксують і моральні проблеми, і методи їх розв'язання. Ці принципи - не безпосередні вказівки до представників певних професій, а скоріше деякі основи, з яких потім можна виводити конкретні рішення. Таким чином, прикладна етика покликана виконувати не лише практичну, а й прогностичну функції.

Причому, у всіх видах прикладної етики, мова йде про інший, ніби зворотний бік діяльності тієї чи іншої професії, про її суспільний резонанс, про наслідки даної професійної діяльності, які необхідно контролювати (можливо, обмежувати) ззовні. Наприклад, професійна етика лікарів стосується медичних професіоналів і на них розрахована, а біоетика - надбання широкої громадськості, що стоїть скоріше на сторожі інтересів пацієнтів, а не професіоналів і стурбована вирішенням дещо інших проблем.

Етика освіти є розділом прикладної етики, орієнтованої не просто на теоретичне осмислення ролі моралі у освіті, але виявлення конкретних суперечливих ситуацій, що виникають в освітньому процесі, аналіз і розгляд їх як дилем морального вибору, і навіть побудова алгоритму виходу з цих складних ситуацій. Як прикладна дисципліна у закордонних дослідженнях етика освіти зародилася в умовах нової інформаційної реальності у межах традицій морального виховання та професійної педагогічної етики. У цьому відношенні вона успадковує проблеми, пов'язані з обґрунтуванням форм і методів морального виховання, управлінням морально-виховною діяльністю, формуванням моральних якостей вчителя (викладача) тощо.

Проте в сучасному інформаційному суспільстві зі специфічними для нього конфліктами цінностей, що вимагають відповідних способів морального регулювання, процес освіти набуває якісно іншого характеру. До таких конфліктів, які мають вигляд дилем, можна віднести конфлікт між свободою та примусом в освіті; конфлікт між освітою як засобом здобуття знань і як засобом успіху у житті; етичні проблеми комерціалізації освіти; моральні межі допустимості платного навчання доброчесності та істині у суспільстві; моральні конфлікти між сім'єю та навчальним закладом у процесі освіти; інформаційне зниження образу вчителя (викладача) та рівня сімейної поваги до педагога; моральні конфлікти між закладом освіти та засобами масової культури; пріоритети в галузі інформації та їх вплив на авторитет учителя (викладача); моральні проблеми у застосуванні сучасних освітніх технологій; відчужені форми навчання (дистанційне та ін.) та можливі наслідки дегуманізації освіти; гуманістична критика новітніх інститутів освіти тощо.

Зрозуміло, що ці протиріччя вписані в більш широкий контекст: соціальний, політичний, правовий, культурний, психологічний, педагогічний. Етичній експертизі вони можуть бути піддані тоді, коли буде чітко виділено їхній морально-ціннісний аспект. Як відомо, характерними особливостями моральної цінності є свобода вибору, відповідальність, наявність особливих санкцій та загальнообов'язковість. Наприклад, вільний вибір справедливості або гуманності є моральним. Якщо дії людини є несправедливими та негуманними, за ними йдуть відповідні негативні санкції (суспільне несхвалення або докори сумління). Визнання справедливості або гуманності як моральних цінностей означає їх одночасне прийняття як обов'язкової вимоги бути справедливим і гуманним.

Етика освіти, по-перше, розглядає ціннісну парадигму освітньої діяльності, а по-друге, ціннісну спрямованість освітнього процесу. Відмітимо, що будь-які освітні практики ґрунтуються на певній ціннісній парадигмі, що визначає вибір цілей та

засобів освіти. Так традиційна парадигма пов'язана з моральними цінностями, які спираються на релігійні, сімейні, колективні традиції. Як основні цінності тут визнаються взаємодопомога, повага до старших, сімейність, самопожертву, мужність, старанність, скромність, благочестя, цнотливість, любов до ближніх, патріотизм, честь тощо. Модернізаційна парадигма на основі уявлень про провідну роль розуму, досвіду та науки у соціальному житті орієнтована на матеріальний успіх, індивідуалізм і підприємливість. Професійність, компетентність, ощадливість, поміркованість, чесність, порядність, відвертість, рішучість, незалежність, оптимізм, активна життєва позиція – це її провідні цінності.

Сьогодні перебуває у стадії формування так звана постсучасна парадигма. Її особливістю є те, що в неї немає фундаменту для побудови чіткої ієрархії моральних цінностей. Її основними цінностями є плюралізм, толерантність, мультикультуралізм, прагнення компромісу, практичність, автономність суб'єкта, самовизначення, свобода обміну інформацією, збереження довкілля. Освіта ж на цьому етапі стає масовою, швидко комп'ютеризується і диференціюється.

При визначенні освітніх стратегій в освітньому процесі можна виділити ціннісну спрямованість на духовний та моральний розвиток учасників освітнього процесу та характер відносин у системі «освіта – суспільство». Розглядаючи під зазначеним кутом зору проблеми впровадження сучасної парадигми освіти в Україні, відзначимо, що окрім чинників цивілізаційного рівня, вони обумовлюються трансформацією українського суспільства в усіх його вимірах. Політичний, економічний та соціальний контекст реалій нашої освітянської системи з її національними особливостями, обумовлений незрілістю демократії, ринкової економіки (а тепер і війною), робить шлях реалізації нової парадигми системи освіти тернистим. Водночас, «реформування системи освіти надто відповідальна справа не лише з тієї причини, що інститут освіти є базовим для суспільної організації в цілому, оскільки ретранслює ключові знання та цінності, а й тому, що зміна механізмів та засобів ретрансляції, векторів її спрямування і як наслідок – мети, приведе у кінцевому рахунку до зміни якісних характеристик суспільства, оскільки, змінюючи систему освіти, ми змінюємо образ людини і загалом образ спільноти в цілому»[3].

Не претендуючи на вичерпне дослідження проблем етики освіти як прикладної дисципліни, ми мали на меті наголосити на необхідності етичного аналізу системи освіти, адже чіткі ціннісні підстави для сучасної освіти з'являться лише в тому випадку, якщо буде сформовано нову базову парадигму, адекватну сучасним моральним викликам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Філософія освіти XXI ст.: у пошуках перспективи. *Філософія освіти*. 2006. №1(3). С. 6-12.
2. Головіна Н.І. Моральні проблеми сучасного суспільства і статус етики / Н.І. Головіна . *Філософські обрії : Наук.-теорет. журн. / Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; НАН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка*. Вип. 38. К. ; Полтава, 2017. С. 112-121.
3. Нападиста В.Г. Етика освіти: до постановки проблеми. [Електронний ресурс]. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/1005.pdf> (дата звернення 4.11.2022 р.)

УДК 378 : 614. 25 : 616. 31

**Т.О. Петрушанко, Н.М. Іленко, Н.В. Іленко-Лобач,
І.Ю. Литовченко, Е.В. Ніколішина**
Полтавський державний медичний університет, Україна
**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-
СТОМАТОЛОГІВ**

Пелипенко О.В., Малик С.В., Павленко С.М., Челішвілі А.Л., Півень Ю.М., Гончаров А.В., Ковальов О.С., Чіп Є.Е. Лінгвістичні засади формування майбутнього лікаря хірургічного профілю	184
Пера-Васильченко А.В., Головіна Н.І., Ряднова В.В., Олефір І.С. Етичний аспект сучасної освітньої парадигми	187
Петрушанко Т.О., Іленко Н.М., Іленко-Лобач Н.В., Литовченко І.Ю., Ніколішина Е.В. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів-стоматологів	190
Попова І.Б., Васильєва К.В., Безега О.І., Ємченко Я.О. Переваги дистанційного навчання серед здобувачів вищої медичної освіти в умовах сьогодення.....	194
Приходько Я.М., Ефендієва С.М., Гаврильєва К.Г. Використання інтерактивної дошки JAMBOARD під час проведення дистанційних занять.....	196
Русалкіна Л.Г., Станчак С.Ю. Оволодіння англомовною фаховою термінологією студентами медичних закладів вищої освіти.....	198
Савицька Т.В., Владимірова В.І. Критичне читання на заняттях з української мови як іноземної	199
Szast M. Analysis of the socio-demographic characteristics of Krakow singles participating in the research	202
Сидоренко О.В., Козиряцька С.А. Гуманітарна складова в освіті як чинник формування світоглядних позицій студентської молоді	206
Синиця В.Г., Беляєва О.М. Дериваційна продуктивність грецького префікса <i>συν-/συν-</i> у медичній термінології (на матеріалі анатомічних, фармацевтичних і клінічних термінів).....	210
Скікевич М.Г., Волошина Л.І., Стебловський Д.В. Контроль, перевірка та оцінка знань студентів на кафедрі хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії	213
Скрипніков А.М., Герасименко Л.О., Ісаков Р.І., Животовська Л.В., Рудь В.О. Навчання методам психодіагностики лікарів-інтернів фаху «Психіатрія»	216
Slipchenko L.B., Bieliaieva O.M., Lysanets Yu.V., Prykhod'ko Ya.M. Practical Suggestions for Developing Student Motivation: Peculiarities of Teaching/Learning Processes.....	219
Смаглюк Л.В., Воронкова Г.В., Карасюнок А.Є., Куліш Н.В., Ляховська А.В. Базові знання з ортодонції у формуванні професійних навичок у іноземних студентів англомовної форми навчання	221
Телеки М.М. Антропоморфні терміни-метафори в психіатричній термінології...	224
Ткаченко П.І., Лохматова Н.М., Попело Ю.В., Білоконь С.О., Доленко О.Б., Коротич Н.М., Резвіна К.Ю. Особливості психоемоціональних аспектів спілкування в медичному соціумі	228
Трофименко А.О. Формування іншомовних навичок у майбутніх фахівців за допомогою онлайн технологій в умовах дистанційного навчання.....	231
Тукова Т.В. Вихідні займенники в чужоземній аудиторії	234
Уваркіна О.В. Філософська архітектоніка військової освіти	236
Филенко Б.М., Ройко Н.В., Старченко І.І., Черняк В.В., Проскурня С.А. Самостійна робота в системі вищої медичної освіти	238
Hristea M. Grammatik – Übersetzung – Methode im Fremdsprachenunterricht.....	243
Цапенко Ю.П., Ільченко М.М. Використання технологій в освітньому процесі на кафедрі внутрішньої медицини №3 з фізйотрією з предмету фізйотрія.....	247